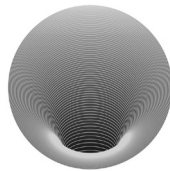

IV

**Logopedia: internalizm.
Przełamywanie barier
lękowych w komunikacji**

W ROZDZIALE IV:

Mirostław Michalik

Logopedia jako nauka w świetle internalizmu 101

Magdalena Michalik, Anna Solak

Aktywność werbalna studentów w przestrzeni akademickiej
jako wyzwanie logopedyczne 111

Mirosław Michalik

*Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie*

ORCID: 0000-0002-9260-3014

„Eruditio et Ars”

półrocznik Wydziału Nauk Społecznych i Sztuki
Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu
nr 1/2026 (12), maj 2026

Logopedia jako nauka w świetle internalizmu

Streszczenie

Artykuł dotyczy logopedii rozumianej w kategoriach nauki. Ramą opisu uczyniono internalizm, czyli pogląd metanaukowy hołdującym przekonaniu, że napędem nauki są aspekty wewnętrzne, przede wszystkim czynniki poznawcze. Uściślając, chodzi o paradygmat w filozofii nauki, który upatruje główną siłę rozwoju dyscyplin badawczych w ich czynnikach wewnętrznych i racjonalnych. Skupia się na logicznej spójności, weryfikacjonizmie i metodologicznym rygorze. W kontekście logopedii jako nauki podejście to pozwala na wyodrębnienie jej autonomicznej tożsamości poprzez trzy filary: podmiot, pracę naukową i jej wytwory oraz przedmiot. Podsumowując, internalizm w logopedii manifestuje się dążeniem do budowania systemu twierdzeń o wysokim stopniu racjonalności i autoanalizy. Logopedia tym samym przestaje być zbiorem luźnych obserwacji praktycznych, staje się zaś nauką teoretyczną, zdolną do głębokiego opisu rzeczywistości dzięki rygorystycznym procedurom metodologicznym i własnej aparaturze pojęciowej.

Słowa kluczowe: teoria zaburzeń mowy, metalogopedia, internalizm

Speech and Language Therapy as a Scientific Discipline from the of Internalism

Abstract

This article addresses speech and language therapy conceptualized as a scientific discipline. The analytical framework adopted is internalism as a metascientific view asserting that the development of science is driven primarily by internal factors, especially cognitive determinants. More specifically, internalism constitutes a paradigm within the philosophy of science that locates the principal source of advancement of research disciplines in their internal and rational factors. It emphasizes logical coherence, verificationism, and methodological rigor. In the context of speech and language therapy, this approach allows for distinguishing its autonomous identity through three pillars: the subject, scientific work and its products, and the object of study. In summary, internalism in speech and language therapy manifests itself in the systematic pursuit of building a body of propositions characterized by a highly rational and self-reflective. Thus, speech and language therapy goes beyond a set of loosely connected practical observations and becomes a theoretical science, capable of providing a deep description of reality through rigorous methodological procedures and its own conceptual framework.

Keywords: theory of speech disorders, metalogopedics, internalism

Wprowadzenie

W latach 2023-2024 na łamach „Eruditio et Ars” wspólnie z Marcelim Olmą i Ewą Horyń opublikowałem serię artykułów ujmujących historię rozwoju myśli logopedycznej i paralogopedycznej (Michalik, Olma, Horyń, 2023a, 2023b, 2024). Odwołując się do typologii zaproponowanej przez Agnieszkę Hamerlińską-Latecką, wyodrębniliśmy jej trzy etapy: a) okres oparty na intuicji (do XVI/XVII w. n.e.), b) lata wstępnego profesjonalizmu (XVI/XVII – przełom XIX i XX w.) oraz c) okres dojrzałego profesjonalizmu (wiek XX aż do współczesności) (2015, s. 33). Ramą deskrypcji najważniejszych osiągnięć tej sfery refleksji uczyniliśmy eksternalizm, z jego podkreśleniem związków między treścią zawartością nauki a zewnętrznymi uwarunkowaniami jej rozwoju (historycznymi, społeczno-kulturowymi, psychologicznymi, praktycznymi), a nawet uwzględnieniem czynników pozaracjonalnych, wywodzących się z myślenia potocznego i intuicyjnego (por. Życiński 2015). Eksternalizm akcentuje rolę czynników zewnętrznych warunkujących rozwój nauki, czyli wszelkich motywów i uwarunkowań pozapoznawczych: zarówno wątków psychologicznych, jak i czynników społecznych, w tym potrzeb praktycznych i zapotrzebowania społeczeństwa w determinanty materialne i świadomościowe (Such, Szcześniak 2002, s. 110)¹.

W niniejszym artykule, starając się przenieść poziom rozważań z pułapu nauki na płaszczyznę metanauki, ramą metodologiczną dla miejscami diachronicznej refleksji logopedycznej pozostaje internalizm.

1. Internalizm – wewnętrzna determinanta rozwoju nauki

Jeśli przyjąć, że każda nauka może się rozwijać albo dzięki działaniom czynników zewnętrznych, albo determinant wewnętrznych, albo też – co zdaje się najbardziej prawdopodobne – funkcji i wypadkowej tych dwóch rodzajów sił, w niniejszym podrozdziale uwagę czytelniczą spróbuję zatrzymać przy internalizmie, czyli poglądzie hołdującym przekonaniu, iż napędem nauki są aspekty wewnętrzne, przede wszystkim czynniki poznawcze. Internalizm głosi, że: treść teorii i sądów naukowych jest determinowana przez wewnętrzną zawartość ich racjonalnych uzasadnień, a nie – jak chce eksternalizm – z podkreśleniem związków między treścią zawartością nauki a zewnętrznymi uwarunkowaniami jej rozwoju (historycznymi, społeczno-kulturowymi, psychologicznymi). Hołduje weryfikacjonizmowi, falsyfikacjonizmowi, dedukcji, skupiając swoją uwagę na czystych faktach, w przeciwieństwie do eksternalizmu, któremu blisko do kontekstualności, indukcji, zdroworoządkowości. Wreszcie internalizm cechuje się poznawczym radykalizmem, skłonnością do polaryzacji stanowisk, negacją metafizyki, a nie – co akceptuje eksternalizm – uwzględnieniem czynników

¹ Do najważniejszych determinant zewnętrznych (eksternalistycznych) rozwoju nauki zalicza się: gospodarkę i jej zapotrzebowania, technikę i jej potrzeby, obronność i jej wymagania, stosunki społeczne, zwłaszcza ekonomiczne i polityczne, systemy zapatrywań na społeczeństwo, prądy kulturowe, klimat intelektualny epoki, filozofię, etykę (Such, Szcześniak 2002, s. 111).

pozaracjonalnych, metafizycznych (Michalik, 2023, s. 15; Źyciński, 2015). Do czynników wewnętrznych formujących naukę zalicza się wszystkie racje poznawcze, którymi kieruje się badacz. W naukach empirycznych jest to maksymalne zbliżenie się do rzeczywistości, które uzyskuje się za sprawą środków i metod doświadczalnych, np. pomiarów, eksperymentów, obserwacji, doświadczeń laboratoryjnych. Z kolei w naukach teoretycznych kluczową rolę odgrywają argumenty logiczne, epistemologiczne, metodologiczne, postulaty wewnętrznej niesprzeczności oraz zgodności z wiedzą zastaną, przede wszystkim z jej bardziej podstawowymi, zakresowo szerszymi działaniami, a także postulat prostoty logicznej, optujący za zawieraniem jak największej liczby informacji w możliwie syntetycznej formie (Such, Szcześniak 2002, s. 109-110). Mimo że logopedia ewidentnie kojarzy się z empirią, co jej wymiar internalistyczny czyni bardzo doświadczalnym, spróbuję wykazać, że – pretendując do rangi nauki sensu stricto – nie może omijać twierdzeń, treści teorii i sądów naukowych determinowanych przez wewnętrzną zawartość ich racjonalnych uzasadnień.

2. Logopedia jako nauka

W skład logopedii jako nauki postrzeganej szeroko, w duchu internalizmu, wchodzi: jej podmiot, logopedyczna praca naukowa i jej wytwory oraz przedmiot logopedii (Grucza, 1983, Michalik, 2023).

2.1. Podmiot logopedii

Logopedia, choć zdominowana przez paradygmat praktyczno-kliniczny, posiada także swój – statystycznie skromny, lecz konstytutywny – wymiar stricte naukowy, akademicki. Kim są ci, których określamy mianem *ludzi nauki* w tej dyscyplinie? Idąc śladem Franciszka Gruczy (1983), „rzeczywistym naukowcem” można określić jedynie tę osobę, która nie tylko legitymuje się formalnymi kwalifikacjami, ale przede wszystkim realizuje pracę naukową sensu stricto. To nie tylko posiadany stopień czy tytuł naukowy, lecz kreatywna praca poznawcza oraz transferencyjna stanowią o tożsamości badacza.

O ile weryfikacja kwalifikacji – sprowadzona do polskiego hierarchicznego systemu stopni i tytułu – wydaje się procedurą wręcz trywialną, o tyle problematyka samej „pracy naukowej” w logopedii odsłania znacznie głębsze pęknięcia, wprowadzając czasem interpretatorów w epistemiczną pułapkę. Jeżeli przyjmiemy za Gruczę, że na naukę składają się trzy filary: podmiot, praca naukowa wraz z jej wytworami oraz przedmiot, to nie tylko rozwój, ale samo przetrwanie logopedii jako autonomicznej dyscypliny wymaga dziś radykalnego zwężenia perspektywy. Jedynie rygorystyczne utożsamienie logopedii z pracą badawczą (służącą poznaniu i transferowi wiedzy) oraz jej wytworami (metodologią i terminologią) jest w stanie ochronić istotę i autonomię tej dyscypliny. Obecnie bowiem logopedia staje się zakładnikiem własnej „ekspansywności podmiotowej”. Mamy do czynienia z coraz liczniejszą, niejednorodną grupą osób, które nie podejmują trudu pracy naukowej, nie generują nowych

rozwiązań metodologicznych i uzurpują sobie jednocześnie prawo do arbitralnego wyznaczania granic przedmiotu logopedii.

Dla tej grupy „naukowość” – jeśli w ogóle bywa dostrzegana – sprowadza się wyłącznie do instrumentalnej i przenikniętej merkantylizmem funkcji transferencyjnej – do sprawnego dystrybuowania i udostępniania informacji (Grucza, 1983). To podejście redukcjonistyczne. Bez uznania priorytetu funkcji poznawczej – czyli autentycznego dążenia do opisu i zrozumienia rzeczywistości – logopedia niebezpiecznie dryfuje w stronę wybiórczej partykularyzacji. To, co obserwujemy, nie jest kryzysem logopedii jako nauki, lecz kryzysem jej podmiotów, które tracąc z oczu cel poznawczy, gubią lub rozmywają sens samej dyscypliny (por. Michalik, 2015). Podmiot *logopedii* jako nauki różni się od podmiotu *logopedii praktycznej*, zakres pierwszego terminu jest węższy. Twierdzę zatem, że podmiotem logopedii jako nauki są osoby uprawiające logopedię jako naukę – naukę sensu stricto, której składowe to praca naukowa i jej wytwory. Podmiot nauki może być indywidualny, a zbiór wszystkich podmiotów indywidualnych to ogólny podmiot nauki. Wyróżnić można jeszcze podmiot grupowy umieszczony pomiędzy podmiotem indywidualnym a ogólnym (por. Grucza, 1983, s. 36). Każdy rodzaj podmiotu logopedii jako nauki – indywidualny, grupowy i ogólny – by nim był, musi uprawiać pracę naukową i konstruować jej wytwory. Tak więc podmiot logopedii jako nauki, indywidualny, grupowy bądź ogólny realizuje trzy zadania: a) uprawia pracę naukową, b) powołuje do istnienia jej wytwory oraz c) wyróżnia, ustala i formułuje jej przedmiot (por. Grucza, 1983, s. 25; Michalik, 2023, s. 21).

Trzeba w tym miejscu dodać, że jeśli podmiot logopedii ma zostać solidnie osadzony na gruncie nauki, a nie tylko działalności praktycznej, jego deskrypcja musi być również dokonana z poziomu meta-, czyli metalogopedii, będącej częścią metalingwistyki, zgodnie z paradygmatem internalistycznym. Według ujęć najbardziej hermetycznych i transcendentnych, czyli w duchu filozofii Kanta i neokantystów, transcendentalny podmiot logopedii (podmiot epistemiczny) posługuje się syntetycznymi sędziami apriorycznymi, a poznanie logopedycznej rzeczywistości przez niego dokonywane ma charakter formalny. Uzyskuje wiedzę, w duchu internalizmu, wynikającą z praw logiki i wiąże w spójny system zasady myślenia, metody i procedury poznawcze. Musi być obdarzony samo(świadomością) o charakterze logicznym, a jego poznawcza aktywność wykracza poza grupowanie i zestawianie, gdyż jest zdolny do unifikowania i przetwarzania. Nie ma charakteru personalnego, lecz abstrakcyjny, oderwany od doświadczenia i tzw. zdrowego rozsądku; w myśl rozumowania transcendentalnego powinien mieć możliwość wykraczania poza siebie celem dokonywania autoanaliz. To swoista matryca poznawcza, system pojęć, struktura znaczeń. W duchu internalistycznie postrzeganej metalingwistyki i metalogopedii podmiot logopedii rysuje jako podmiot epistemologiczny, transcendentny i transcendentalny; zajmuje się kreatywną pracą poznawczą; może być indywidualny, grupowy bądź ogólny i realizuje trzy zadania: uprawia pracę naukową, powołuje do istnienia jej wytwory (metodologię, metody naukowe, metody badań naukowych, system terminologiczny) oraz wyróżnia, ustala i formułuje jej przedmiot (Michalik, 2021, s. 27-28).

3. Logopedyczna praca naukowa i jej wytwory

Logopedyczna praca naukowa i jej wytwory konstytuują logopedię jako naukę sensu stricto. Podejmując próbę systematyzacji logopedycznej pracy naukowej, należy się w punkcie wyjścia odwołać do ogólnej teorii nauki, pozwalającej na dycho-tomiczny podział tej aktywności na naukową pracę poznawczą oraz naukową pracę transferencyjną. W tak zarysowanym modelu celem pierwszej z nich jest zdobycie wiedzy sensu stricto – a zatem intencjonalne gromadzenie w strukturach mentalnych podmiotu informacji naukowych dotyczących specyficznego przedmiotu poznania (jakim w naszym przypadku są przede wszystkim uwarunkowania i mechanizmy biologiczne decydujące o komunikacji językowej). Celem drugiej zaś pozostaje ekster-nalizacja: procesualne uzewnętrznienie i precyzyjne wyrażenie przez podmiot nauki owych zasobów informacyjnych, co w konsekwencji umożliwi ich udostępnienie i cyrkulację w obrębie innych podmiotów i wspólnot naukowych. Warto w tym miejscu doprecyzować, że efektem pracy poznawczej jest konstituowanie się indywidualnego (lub zespołowego) magazynu wiedzy, podczas gdy rezultat pracy transferencyjnej stanowi zewnętrzny, społeczny magazyn informacji będący fundamentem dyskursu naukowego (por. Grucza, 1983, s. 31-32).

Kluczowym dla głębszego zrozumienia logopedii jako dyscypliny nauki jest wewnętrzny podział pracy poznawczej na dwa komplementarne rodzaje:

- logopedyczna praca prymarnie poznawcza (kreatywna) – stanowiąca motor postępu dyscypliny, w wyniku której dochodzi do generowania nowych informacji drogą rygorystycznego rozumowania lub eksploracji empirycznej;
- logopedyczna praca wtórnie poznawcza (absorpcyjna) – polegająca na asymilacji przez badacza treści już istniejących, zawartych w działaniach poznawczych innych autorów bądź w zobiektywizowanych wytworach wcześniejszej pracy transferencyjnej.

Analogicznie, praca transferencyjna ulega rozczłonkowaniu na transferencję pracy kreatywnej (upowszechnianie nowych odkryć) oraz transferencję pracy absorpcyjnej (reprodukcję i syntezę wiedzy zastanej). Należy przy tym z całą mocą podkreślić, że to właśnie kreatywna praca poznawcza oraz odpowiadająca jej transferencja stanowią „twardy rdzeń” logopedii jako nauki, decydując o jej tożsamości i dynamice rozwoju (Grucza, 1983, s. 31-32; Michalik, 2023, s. 29-31).

Odwołując się znów do koncepcji metalingwistyki Gruczy (1983), trzeba przyjąć, że nadrzędnym efektem i wartością każdej nauki pozostaje wiedza o przedmiocie poznania. Jednakże logopedia, jako już dojrzała dyscyplina, generuje szereg innych, konstytutywnych wytworów. Są to:

- metodologia (metanauka) – rozumiana jako gnoseologiczna podstawa, nauka o metodach badawczych, która wyznacza ramy poprawności uprawiania logopedii;
- metody naukowe – czyli całościowe strategie docierania do prawdy obiektywnej i jej konceptualizacji;
- metody badań naukowych – operacyjne sposoby pozyskiwania i weryfikacji materiału naukowego (faktów logopedycznych);

- system terminologiczny – precyzyjna aparatura pojęciowa, która nie tylko nazywa, ale wręcz odzwierciedla strukturę wiedzy o przedmiocie i siatkę relacji go definiujących (Czarnecki, 2009; Zieliński, 2012).

Trzymając się w tym miejscu kurzowo internalizmu, twierdząc, że bez spójnej terminologii i rygoru metodologicznego logopedia pozostałaby jedynie zbiorem luźnych obserwacji, tracąc status nauki opartej na racjonalnym poznaniu.

3.1. Przedmiot logopedii

Przedmiotem logopedii jako nauki, będącym wytworem pracy naukowej w znaczeniu wąskim, tj. sensu stricto, są biologiczne uwarunkowania języka i zachowań językowych (Grabias, 2012, s. 57; 2019, s. 285-287). Tak zakreślone pole badawcze współgra wprost z idealizacyjną teorią nauki Leszka Nowaka, umożliwiając precyzyjne modelowanie struktury tej dyscypliny. Zastosowanie modelu Nowaka (1977) pozwala na formalizację przedmiotu logopedii jako układu relacyjnego:

$$U; F_1, \dots, F_n, f_1, \dots, f_m$$

W tej konfiguracji:

- U (uniwersum): stanowi zbiór obiektów będących w centrum logopedycznej refleksji.
- F_1, \dots, F_n – to deskryptory cech istotnych, w tym przypadku: biologicznego substratu, systemu językowego oraz wykonawczych zachowań językowych, inaczej: zbiór właściwości (wielkości) obiektów należących do uniwersum U.
- f_1, \dots, f_m – to dynamiczna sieć zależności i wzajemnych implikacji, jakie zachodzą na styku biologii człowieka i procesów komunikacyjnych, inaczej: zbiór zależności zachodzących między właściwościami ze zbioru F_1, \dots, F_n (Nowak, 1977, s. 31).

Zasadniczym celem logopedii zatem – ujmowanym za Gruzą (1983) jako cel „podstawowy i bezpośredni” – pozostaje eksploracja naukowa tak zdefiniowanego przedmiotu. Należy przy tym z całą stanowczością oddzielić pracę naukową (o charakterze poznawczym i transferencyjnym) od działań o charakterze stricte praktycznym. W świetle tej teorii podmiotem logopedii jest badacz (indywidualny lub zbiorowy), który poprzez rygorystyczne stosowanie metodologii, metod badawczych oraz precyzyjnego systemu terminologicznego dąży do opisu i wyjaśnienia biologicznej determinacji zjawisk językowych. To właśnie owa praca teoretyczna konstituuje logopedię jako autonomiczną i dojrzałą dyscyplinę naukową (Michalik, 2023, s. 26-27).

Podjmując próbę ukonstytuowania logopedii w przestrzeni paradygmatów naukowych, nie sposób się ograniczyć wyłącznie do recepcji instrumentarium metalingwistycznego w ujęciu Gruzcy (1983). Choć stanowi ono istotny punkt odniesienia, równie fundamentalna wydaje się propozycja Stanisława Grabiasa (2019, s. 27-28). Autor ten, inkorporując neopozytywistyczny model struktury nauki, słusznie dowodzi, że o autonomii – czy wręcz epistemologicznej suwerenności – logopedii roz-

strzyga specyficzna konfiguracja jej komponentów strukturalnych. W procesie tym kluczową rolę odgrywają następujące filary:

- demarkacja przedmiotu badań, sprowadzająca się do analizy biologicznych uwarunkowań języka oraz złożonych mechanizmów zachowań językowych (Grabias, 2012, 2019). To właśnie tu ogniskuje się interdyscyplinarny, a nawet transdyscyplinarny wysiłek opisu relacji między biologią a kulturą;
- ewolucja refleksji metanaukowej, która wykracza poza ramy deskrypcji rzeczywistości. Logopedia operuje bowiem nie tylko zdaniem o faktach, lecz – co istotne z perspektywy metodologii – buduje system twierdzeń o twierdzeniach (por. Bobrowski, 1993; Michalik, 2018). Jest to wyraz dojrzałości dyscypliny, zdolnej do krytycznej autoanalizy, naukowej „metareprezentacji”;
- teleologiczna hierarchia celów, obejmująca działania diagnostyczne (eksplikacja stanu aktualnego), prognostyczne (antycypacja procesów rozwojowych i naprawczych) oraz anagnostyczne, pozwalające na rekonstrukcję i interpretację zjawisk w perspektywie diachronicznej;
- rygor procedur i narzędzi badawczych, które spajają teorię z pragmatyką postępowania logopedycznego (Grabias, 2019, s. 290).

Należy przy tym podkreślić, że status logopedii jako nauki uwiarygodnia się poprzez określoną typologię prowadzonych eksploracji. Obok badań stosowanych i wdrożeniowych – niezbędnych w wymiarze klinicznym – to badania podstawowe stanowią fundament konstytutywny. Właśnie one, poprzez systematyzację i wzbogacanie korpusu wiedzy teoretycznej, determinują proces wybijania się logopedii na pełną niezależność naukową, gwarantując jej należne miejsce w dziedzinach nauk humanistycznych, medycznych, społecznych.

Jeśli przyjrzeć się przedmiotowi logopedii jako nauki z perspektywy diachronicznej, dostrzec można zmienność w terminologicznym ujęciu. Współczesny paradygmat logopedyczny niemal bezdyskusyjnie konstytuuje przedmiot poznawczy dyscypliny – ujmowany jako sensu stricto wytwór refleksji naukowej – wokół biologicznych uwarunkowań języka oraz zachowań językowych (Grabias, 2012, s. 57). Perspektywa ta, choć dominująca, nie powinna być jednak traktowana jako aksjomat ostateczny. Dynamika ewolucji logopedii, obserwowana w ciągu ostatnich dekad, wymusza bowiem świadomość procesualności samych definicji. Uznanie obecnego stanu wiedzy za etapowy nie oznacza deprecjonowania jego wartości; przeciwnie – wskazuje na poznawczą otwartość dyscypliny, która w duchu twórczego dynamizmu poszukuje ram coraz adekwatniej opisujących współczesną (i przyszłą) kondycję człowieka w aspekcie komunikacyjnym (Michalik, 2015, s. 33).

Analiza diachroniczna pozwala na prezentację trzech kluczowych i dystynktywnych epistemologicznie modeli wyznaczania granic logopedii:

- model holistyczny (pionierski): Leon Kaczmarek, kładąc fundamenty pod polską logopedię, definiował ją najszerszej – jako naukę o komunikowaniu się człowieka (Kaczmarek, 1991, s. 6);
- model kliniczny: Stanisław Grabias, dokonując twórczej redukcji Kaczmarkowskiego maksymalizmu, przesunął akcent na zaburzenia komunikacji językowej (Grabias, 1991);

- model biologiczny (paradygmaticzny): Ostateczna propozycja Grabiassa (2012, s. 57) zakotwiczyła logopedię w sferze uwarunkowań biologicznych.

Można tutaj zaobserwować klasyczny mechanizm redukcjonizmu definicyjnego. Zgodnie z teorią pól semantycznych zawężenie zakresu terminu *logopedia* skutkuje jednoczesną intensyfikacją jego treści (por. Lyons 1984). Ewolucja ta przebiegała wektorowo: od ogólnej teorii komunikacji przez analizę jej dezintegracji aż po biologiczny fundament tych procesów (Michalik, 2015, s. 33). Patrząc na to definicyjno-semantyczne zjawisko z punktu widzenia diachronii, należy pamiętać o ogólnonaukowym zjawisku permanentnej redefinicji przedmiotu badań (Grucza 1983). Nie jest wykluczone, że w ramach procesu rekursywnego *logopedia* – wzbogacona o nowe doświadczenia badawcze – powróci w przyszłości do punktu wyjścia, redefiniując swój przedmiot w sposób zbliżony do pierwotnej, szerokiej propozycji Kaczmarkowskiej.

Podsumowanie

Zarysowany z pułapu metanauki obraz logopedii jako nauki daleko wykracza poza dominujące postrzeganie tej sfery aktywności ludzkiej w kategoriach działalności praktycznej, służącej konkretnym osobom dotkniętym zaburzeniami komunikacji językowej. Mając świadomość hermetyczności opisu, swoistego antyegalitaryzmu przekazu, jednocześnie wyrażam przekonanie, że jednym z warunków rozwoju refleksji na temat zaburzeń mowy jest osadzenie jej na gruncie metanauki i internalizmu. Sprowadzanie logopedii do samej praktyki, a powinności logopedów – do skutecznego diagnozowania i rewalidowania pacjentów, grozi – w najlepszym wypadku – jej stagnacją, w najgorszym – głębokim regresem w stosunku do podjętych przed kilkudziesięciami laty w Lublinie przedsięwzięć naukowych, które były następnie rozwijane w Krakowie, Gdańsku, Warszawie i jeszcze kilku innych ważnych logopedycznych ośrodkach naukowych.

Miroslaw Michalik

Autor jest profesorem zwyczajnym. Prowadzi badania naukowe z zakresu lingwistyki klinicznej, biolingwistyki i logopedii. Wykłada w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie oraz na Wydziale Nauk Społecznych i Sztuki Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu. Jest językoznawcą, logopedą, członkiem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Logopedycznego, członkiem Zespołu Rozwoju i Zaburzeń Mowy Rady Języka Polskiego przy PAN, autorem przeszło stu siedemdziesięciu kilku publikacji naukowych, w tym dziewięciu monografií autorskich

Bibliografia

- Bobrowski, I. (1993). *Językoznawstwo racjonalne. Z zagadnień teorii językoznawczej i metodologii opisów gramatycznych*. Kraków: Polska Akademia Nauk. Instytut Języka Polskiego.
- Czarnecki, K. (red.). (2009). *Nowy leksykon metodologiczny*. Sosnowiec: Oficyna Wydawnicza „Humanitas”.
- Grabias, S. (1991). Logopedia – jej przedmiot i stopień zaawansowania refleksji metanaukowej. W: H. Borowiec (red.), *Przedmiot logopedii* (s. 26-49). Lublin: UMCS.
- Grabias, S. (2012). O ostrość refleksji naukowej. Przedmiot logopedii i procedury logopedycznego postępowania. W: S. Milewski, K. Kaczorowska-Bray (red.), *Logopedia. Wybrane aspekty historii, teorii i praktyki* (s. 56-69). Gdańsk: Harmonia Universalis.
- Grabias, S. (2019). *Język w zachowaniach społecznych. Podstawy socjolingwistyki i logopedii*. Lublin: UMCS.
- Grucza, F. (1983). *Zagadnienia metalingwistyki. Lingwistyka – jej przedmiot, lingwistyka stosowana*. Warszawa: PWN.
- Hamerlińska-Latecka, A. (2015). *Onkologopedia. Logopedia wobec chorób nowotworowych*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- Kaczmarek, L. (1991). O polskiej logopedii. W: H. Borowiec (red.), *Przedmiot logopedii* (s. 5-25). Lublin: UMCS.
- Michalik, M. (2015). Transdyscyplinarność logopedii – między metodologiczną koniecznością a teoretyczną utopią. W: S. Milewski, K. Kaczorowska-Bray (red.), *Metodologia badań logopedycznych z perspektywy teorii i praktyki* (s. 32-46). Gdańsk: Harmonia Universalis.
- Michalik, M. (2021). *Podmiot logopedii. Szkic metodologiczny*. „Logopedia” 50-1, s. 11-29.
- Michalik, M. (2023). Logopedia jako nauka sensu largo a logopedia jako nauka sensu stricto. Różnicowa refleksja metalogopedyczna. W: J. Panasiuk (red.), *Logopedia jako nauka*. T. 1, *Przedmiot i metodologia badań* (s. 13-34). Warszawa: PAN.
- Michalik, M., Olma, M., Horyń, E. (2023a). *Diachroniczna perspektywa opisu logopedii jako nauki. Część I: Okres oparty na intuicji*. „Eruditio et Ars”, 1/2023 (6), s. 55-66.
- Michalik, M., Olma, M., Horyń, E. (2023b). *Diachroniczna perspektywa opisu logopedii jako nauki. Część II: Okres wstępnego profesjonalizmu*. „Eruditio et Ars”, 2/2023 (7), s. 61-73.
- Michalik, M., Olma, M., Horyń, E. (2024). *Diachroniczna perspektywa opisu logopedii jako nauki. Część III: Okres dojrzałego profesjonalizmu*. „Eruditio et Ars”, 1/2024 (8), s. 101-113.
- Nowak, L. (1997). *Wstęp do idealizacyjnej teorii nauki*. Warszawa: PWN.
- Such, J., Szcześniak, M. (2002). *Filozofia nauki*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Zieliński, J. (2012). *Metodologia pracy naukowej*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- Życiński, J. (2015). *Elementy filozofii nauki*. Kraków: Copernicus Center Press Sp. z o.o.

